

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PREDŠOLSKO VZGOJO

DIPLOMSKO DELO

NUŠA AJLEC

MARIBOR, 2018

UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA PREDŠOLSKO VZGOJO

DIPLOMSKO DELO
MARIONETE V VRTCU

MENTORICA:

izr. prof. SABINA ŠINKO

KANDIDATKA:

NUŠA AJLEC

MARIBOR, 2018

Lektorica:

Mojca Karnet, prof. slovenščine

Prevajalka:

Vesna Ketiš, prof. angleščine in zgodovine

ZAHVALA

Iskrena zahvala gre mentorici izr. prof. Sabini Šinko za vso strokovno pomoč in svetovanje pri pisanju diplomskega dela.

Prav posebna zahvala gre mojim domačim, mami Ireni, očetu Marjanu in bratu Igorju za potrpežljivost, pomoč, vse spodbudne besede in za financiranje študija.

Zahvaljujem se sosedu dr. Metodu Resmanu, ki mi je pomagal pri izboru literature, ter spodbujal pri pisanju mojega dela.

Hvala tudi vam prijateljicam, Daši, Moniki, Sanji in Sandri, za vse spodbude in izpite kavice, ter fantu Janiju za vso podporo.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Nuša Ajlec, rojena 24. 4. 1993, absolventka Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru, smer predšolska vzgoja, izjavljam, da je diplomsko delo, z naslovom Marionete v vrtcu, pri mentoriciizr. prof. Sabini Šinko, avtorsko delo. V diplomskem delu so uporabljeni viri in literatura konkretno navedeni; teksti niso prepisani brez navedbe avtorjev.

(podpis študentke)

Maribor, 2018

POVZETEK

V diplomskem delu, z naslovom Marionete v vrtcu, je v teoretičnem delu predstavljeno, kaj je lutka, katere so metode dela z lutko, kakšna je vloga in čarobna moč lutke, kako vse lahko uporabimo lutke pri dejavnostih v vrtcu ter opis marionet. Empirični del diplomske naloge zajemajo predstavljeni rezultati raziskave, opravljene na vzorcu 76-ih strokovnih delavk, zaposlenih v Prleških vrtcih v Ljutomeru, Veržeju, Križevcih pri Ljutomeru, Radencih in Sv. Juriju ob Ščavnici. Zanimalo nas je, kako pogosto se v vrtcih uporabljajo marionete, kako pogosto so prisotne oz. uporabne pri izvajanju vzgojnih dejavnosti, koliko v vrtcih poznajo lutke, predvsem marionete, in kako pogosto strokovne delavke ustvarjajo lutkovne igre z marionetami. Empirični del raziskave zaključujemo z analizo pridobljenih podatkov. Ugotovili smo, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic zelo malo ali pa sploh ne uporabljajo marionet v vrtcih. Druge vrste lutk (lutke na palici, mimične lutke, ploske lutke, prstne lutke, ročne lutke in senčne lutke) pa so bolj ali manj vsakodnevno prisotne pri dejavnostih v lutkovnem kotičku.

Ključne besede: otrok, lutka, vrste lutk, marionete, pogostost uporabe marionet.

ABSTRACT

In diploma work titled Marionettes in kindergarten, the theoretical part presents what a puppet is, which the methods of using a puppet are, what the role and the magical power of a puppet is, how it is possible to use puppets in kindergarten activities and the description of marionettes. The empirical part of diploma work includes the results of research made on the sample of 76 professional workers in Prlekija kindergartens Ljutomer, Veržej, Križevci pri Ljutomeru, Radenci and Sv. Jurij ob Ščavnici. We were interested in how often the marionettes are used in kindergarten, how often they are being used in educational activities, how much do kindergartens know puppets, especially marionettes, and how often educational workers create puppet plays using marionettes. We conclude the empirical part of research with data analysis. We concluded that marionettes are used little or not at all by educational workers in kindergarten. Other types of puppets (stick puppets, mime puppets, flat puppets, finger puppets and shadow puppets) are used in more or less everyday activities in the puppet corner.

Key words: child, puppet, puppet types, marionettes, frequency of using marionettes

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD.....	1
2.	TEORETIČNI DEL	3
2.1	Otrok – vzgojitelj(ica) – lutka	3
2.2	Kaj je lutka.....	6
2.3	Vsestranska vplivnost lutke.....	7
2.4	Lutka kot motivacijsko sredstvo.....	8
2.5	Metode in oblike dela z lutko.....	11
2.6	Marionete	15
3.	EMPIRIČNI DEL	18
3.1	Namen.....	18
3.2	Razčlenitev, podrobna opredelitev in omejitvev raziskovalnega problema... 19	
3.2.1	Raziskovalna vprašanja	19
3.2.2	Raziskovalne hipoteze.....	19
3.3	Metodologija.....	20
3.3.1	Raziskovalna metoda	20
3.3.2	Spremenljivke.....	20
3.3.3	Raziskovalna populacija	21
3.3.4	Postopki zbiranja podatkov.....	24
3.4	Rezultati in interpretacija.....	25
4.	ZAKLJUČEK.....	42
5.	LITERATURA	44

PRILOGA

KAZALO TABEL

Table 2: Starostna skupina, v kateri poteka vzgojno delo.....	23
Table 3: Pomembnost uporabe lutk pri delu v skupini.	25
Table 4: Uporaba lutk po starostnih obdobjih.	26
Table 5: Uporaba različnih vrst lutk med vzgojiteljicami v vrtcu.	28
Table 6: Uporaba marionet pri vzgojnem delu.	29
Table 7: Zakaj pri svojem delu ne uporabljate marionet?	31
Table 8: Pogostost uporabe marionet pri svojem delu.	32
Table 9: Kako (čemu) pri svojem delu uporabljate marionete?	33
Table 10: Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre?.....	34
Table 11: Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre z marionetami?	35
Table 12: Uporaba marionet v lutkovnem kotičku.	37
Table 13: Zakaj otrokom ni omogočena možnost uporabe marionet v lutkovnem kotičku?	38
Table 14: Iz česa izdelujete marionete?.....	39
Table 15: Na kaj obešate marionete?	40

1. UVOD

»Napraviti lutko je ustvarjalno dejanje. Narisati jo, izrezati dele telesa iz papirja, jo sestaviti, jo navezati na nitke ali nataktniti na količek ... in potem z njo igrati. Vdihniti ji življenje – takšno, kot ga hočemo mi in nihče drug.« Z lutko pa lahko počnemo še vse kaj drugega: odkrivamo nove svetove, se naučimo pesmico, z lutko skušamo lepo govoriti ali se poglobiti v čisto pasje življenje, obnoviti pravljico ali celo potovati, kot je to počel slavni Odisej.

Lutka je torej tudi sredstvo za doseganje novih ciljev, za spoznavanje in utrjevanje drugih, tako umetnostnih kot zgodovinskih, naravoslovnih in družboslovnih področij.« (Varl, 1998, str. 9).

Srečanje z lutko ima vsak otrok takoj ob vstopu v vrtec. Sami smo se z lutko srečali že v zgodnjem otroštvu, ko nam je mama z ročno lutko, narejeno doma, pripovedovala pravljice, ki so s to lutko postale še veliko bolj zanimive. Kasneje, v vrtcu je bila lutka vsakodnevno prisotna, vendar pa velikega izbora lutk ni bilo. Spomnimo se, da so v preteklih časih bolj ali manj uporabljali samo ročno lutko. Tudi sedaj, v vrtcih zasledimo, da se bolj uporabljajo ročne lutke, druge vrste lutk pa so bolj pristranske.

Za diplomsko nalogo, z naslovom Marionete v vrtcu, samo se odločili prav za to, da ugotovimo, koliko je lutka marioneta prisotna v vrtcih.

V teoretičnem delu nas je zanimalo razmerje med otrokom – lutko in vzgojiteljico, kaj je lutka, katere so metode dela z lutko, kakšna je vloga in čarobna moč lutke, kako se lutka uporablja pri dejavnosti v vrtcih ter opis marionet.

Empirični del raziskave zaključujemo z analizo pridobljenih podatkov, opravljenih na vzorcu 76-ih strokovnih delavk, zaposlenih v Prleških vrtcih v Ljutomeru, Veržeju, Križevcih pri Ljutomeru, Radencih in Sv. Juriju ob Ščavnici. Zanimalo nas je, kako pogosto se v vrtcih uporabljajo marionete, kako pogosto so pri izvajanju vzgojnih dejavnosti prisotne in uporabne marionete, koliko v vrtcih

poznajo lutke, predvsem marionete, ter kako pogosto strokovne delavke ustvarjajo lutkovne igre z marionetami.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Otrok – vzgojitelj(ica) – lutka

Lutka ima izrazno-ustvarjalni pomen v otrokovem razvoju. Lutke vseh vrst vplivajo na njegov čustveni, intelektualni in duhovni razvoj. Lutke so v pomoč pri sprostitvi, so izrazno sredstvo, lahko pa jim pripisujemo tudi zdravilno ter preventivno vlogo in pomoč. Skratka, zdi se, da je njihova vloga v vrtcu nenadomestljiva. To pa ne pomeni, da lutka lahko nadomesti vzgojiteljico oz. da vzgojiteljico razbremeni odgovornosti.

Z vidika vzgojnega dela v vrtcu je lutka sredstvo vzgojiteljice, ki lahko preko lutke uravnava odnose z otrokom. S pomočjo lutke lahko vzgojiteljica v vrtcu in skupini ustvarja primerno socialno okolje, v katerem otrok v sodelovanju z drugimi, in sicer z lutko ali z njeno pomočjo oblikuje (usvaja) določene socialne veščine, ki mu bodo vse življenje odpirale (ali zapirale) pot do drugega človeka in skupnosti, v katerih bo živel. To izrazno sredstvo namreč omogoča, da se bo otrok na socialno sprejemljiv način naučil izražati tudi svoja negativna čustva (jezo, strah in agresijo).

Lutka ne zmanjšuje zahtevnosti vloge vzgojiteljice, njenega pomena in moči pri delu s posameznimi otroki ali skupino. Trdili bi lahko, da je zahtevnost dela z najmlajšimi celo večja kot pri delu z drugimi, starejšimi otroki oziroma z učenci v šoli. Otrokove možnosti izražanja in komuniciranja so zaradi razvojnih posebnosti (nemoči) omejene, zato so omejene tudi vzgojiteljčine možnosti spoznavanje otrok, njihovih potreb in želja. Prav zaradi tega je delo z otrokom v vrtcu še toliko težje. Vrtec oz. vzgojiteljica ne opravljata samo varstvene funkcije, saj ima vrtec tudi izobraževalno in socializacijsko vlogo.

To so razlogi za trditev, da ima vzgojiteljica v rokah usodo otroka. S svojim odnosom, z vedenjem in s poseganjem v otrokov notranji svet in dejavnost (igro) mu odpira ali zapira možnosti, da je ustvarjalen.

Lutka je vzgojiteljici v pomoč, ko vzpostavlja z otrokom oziroma njegovim notranjim svetom neposreden stik in komunikacijo, ki mora imeti določene značilnosti.

Vzgojiteljica mora otroka razumeti in upoštevati kot »samoreferenčni sistem« (Medveš, 2018, str. 18). To pomeni svojevrstno aktivno vlogo otroka pri graditvi sebe in svoje samopodobe. Otrok je vzgojiteljici »medij vzgoje«. Vzgojiteljica mora z otrokom vzpostaviti komunikacijo, ki ne bo manipulacija. Manipulacija, katere posledica je navsezadnje poslušnost, ubogljivost, ponižnost, podrejanje ali celo dresura, je nevarnost vzgajanja in izobraževanja v vrtcu in šoli. Manipulacija je najpogostejša deviacija, ki izvira iz tradicije, avtoritarnosti in nerazumevanja človeka (otroka) in njegovega sveta. Od otroka in učenca se zahteva brezpogojna poslušnost in podrejanje. Tako nerazumevanje preprečuje emancipacijo otrok in učencev (Rutar, Štemberger, 2018, str. 28–43) in možnosti njihove participacije pri vzgoji oziroma socializaciji.

Vse vzgojiteljice in vodje vrtcev niso vedno naklonjeni temu, da bi pri vsakdanjem delu oz. dejavnostih v večji meri upoštevali stanje, potrebe in razpoloženje otrok. Ta nenaklonjenost izhaja iz prepričanja, da morajo vzgojiteljice kot odrasli zaščititi nezrele otroke. Predpostavlja se, da so otroci nebolgljeni, nesposobni, da od otrok vzgojiteljice nimajo kaj pridobiti. Pri nekaterih vzgojiteljicah prevladuje stališče, da je otroka potrebno navaditi, da posluša starejše, ker le starejši vedo, kaj je dobro zanje. Taka stališča zanikajo teorijo, da je otroke *potrebno tudi poslušati* in pri delu izhajati tudi iz njihovih potreb in stališč, ki jih znajo ti otroci izražati na različne načine.

Potrebno je opazovanje in poslušanje otrok, da bi jih razumeli in upoštevali to, kar pri delu izvemo od njih na tak ali drugačen način. Kakorkoli se to komu zdi čudno, v bistvu to pomeni participacijo otrok v vsakodnevnem življenju vrtca. Če bo otrok zaradi tega bolje doživljal vrtec, odnose in dejavnosti, bo z veseljem (ne z jokom) prihajal v vrtec.

Participacija izhaja iz vere v človeka, da je sposoben uravnati svoje delo in življenje. Participacija je človekova pravica, da odloča o tem, kaj se bo z njim dogajalo in kaj bo postal. Pravica do participacije je pravica, ki pripada vsem; je izraz enakopravnosti in enakovrednosti ljudi (otrok oz. učencev) in se uresničuje v sodelovanju med vrstniki, z razpravljanjem in odločanjem. Ob tem se med učenci različnega socialnega, verskega in kulturnega izvora razvija kolegialna in prijateljska kultura.

Otrok mora uporabljati svojo pamet; prav tako mora skladno s svojo starostjo, z zrelostjo in s sposobnostmi sodelovati v igri, in sicer na ravni načrtovanja, izvedbe in evalvacije igre. Naj se sliši še tako nemogoče, je vendarle potrebno, da ima vzgojiteljica pred očmi tudi to ravnino vzgojnega dela z otrokom. »Problem je, da so otroci zmožni sodelovati v vseh oblikah soudeležbe ...« (Rutar, Štemberger, 2018, str. 41). Iz prakse in opazovanj sklepamo (in to je pokazala tudi omenjena raziskava), da se otrokova stališča, potrebe in želje (participacija) večkrat upoštevajo pri načrtovanju igre, manjkrat pa pri izvedbi in evalvaciji dejavnosti.

Otroku je torej treba odpreti možnosti, da sam dela na svoji samopodobi. Moramo mu pustiti, da se bo izražal, da bo izražal svoje občutke čustva in tudi zamisli; on si mora zgraditi svoj svet in svojo samopodobo.

Čeprav se zdi ta misel nekoliko preveč »v zraku«, ambiciozna in optimistična, je dejstvo, da se otrokova samopodoba prične oblikovati že od rojstva.

V vsakem primeru torej pomembnost komunikacije in interakcije med vzgojiteljico in otroki ne sme biti prezrta. Razvijanje sposobnosti vzgojiteljice za vzdrževanje dobrih odnosov z otroki je ključ do varnosti otrok in zaupanja staršev v vzgojiteljico.

Odnos vzgojitelja do otroka se približuje odnosu, ki ga imajo starši do otroka. Vzgojiteljica ni samo varuška otroka in ni samo usmerjevalka, ko se otrok igra sam ali v skupini; prav tako ni samo odbiralka aktivnosti otrok, saj se istočasno s tem odvija tudi socialna interakcija, prežeta s čustvenimi izkušnjami.

Otrok si ne želi naklonjenosti in zbližanja z vzgojiteljico zaradi tega, da bi morda na ta način dobil privilegiran položaj v skupini ali igri. Zbližanja z njo si želi, ker pričakuje, da ga vzgojiteljica razume in ga jemlje kot nekaj posebnega, kot človeka, ki mu v vrtcu zagotavlja varnost in ga zaščiti, ko se nahaja v stiski in dilemi. Zato se otrok kasneje s hvaležnostjo spomni na vzgojiteljico kot človeka, ki ga je razumela ter mu dala spodbudo in podporo, ko je bilo to potrebno.

Manj pogosto se zavedamo, da poteka ta socialna in čustvena (psihološka) povezava tudi od otroka k vzgojiteljici. Ugodna (prijetna) čustvena vez navdušuje (motivira) vzgojiteljico pri delu, do neugodnih izkušenj pa pride, ker vzgojiteljica popušča pri delu, ni motivirana in je nesrečna ter postaja nestrpna tudi do otrok

itd. Posledica tega je lahko tudi to, da zapusti vrtec in se odpove delovnemu razmerju.

2.2 Kaj je lutka

Na vprašanje, kaj je lutka, lahko vsak vprašani poda svojo razlago. Vsekakor je vsem razlagam skupno, da živa oseba, v našem primeru vzgojiteljica ali otrok nanjo prenese sebe, svoj razum, svoja čustva in svojo energijo. Brez tega tudi kos lesa ali blaga ne more oživeti. Fantazija omogoči, da oživi vse, kar otrok ali vzgojiteljica prime v roko.

Lutka lahko pravzaprav postane skoraj vse okoli nas. Lutka lahko postane kos lesa, ki ga najdemo na tleh, kamen, ki ga pobere s tal, plastenka, knjiga, lista papirja, kos oblačila, plišasta igračka ... Lutka lahko postane vse, če ji damo energijo, da oživi.

»Lutka ne more biti jezna, če ji jeze ne posodi njen animator; lutka ne more biti žalostna, če ji animator pri tem ne pomaga, tako da v animacijo vključi svoja čustva. Najboljše pri lutki je, da je brez srca. Zato mora animator poiskati svojega, da ji ga za hip posodi.« (Sitar, 2008, str. 136)

»Otrok je vzel kos lesa, si ga položil v naročje in glej: To je krasna lutka z živimi očmi, dolgimi lasmi, govori, joka, se smeji. Kos lesa je otrok položil na tla in glej: To je avto, tramvaj, gasilski avto ali vilinski konj. Otrok spusti leseno desko po vodi. Deska po vodi – ladja z razpetimi jadri, ko jo nosi in ji daje smer veter, čudežni veter – otrokova domišljija.« (Korošec, 2003, str. 190 - 205)

Veliko avtorjev je opredelilo lutkarstvo. V enciklopediji Slovenije (1992) najdemo takšno opredelitev: »Lutkarstvo je gledališka zvrst, pri kateri predmet (lutka) postane scensko bitje, ki ga doživlja igralec lutkar. Po načinu animacije oz. oživljanja se lutkovne tehnike delijo na marionete, ročne lutke, senčne lutke, lutke javanke, mimične lutke in druge. Lutkarstvo obsega tri različna področja: je otroška ustvarjalna igra, vzgojno in terapevtsko sredstvo ter gledališka dejavnosti.«

Lutka je v večini razlag upodobljena kot predmet, ki ga otroci in odrasli radi uporabljajo pri svojih domišljjskih igrar. Veliko raziskav potrjuje, da imajo otroci radi lutke, vendar se malo ljudi zaveda, kako zelo učinkovita pomočnica je lutka pri učenju. Pogosto slišimo, da je lutka le mrtev predmet, s katerim vzgojitelj ponazori to, o čemer govori, ob tem pa otroci dogajanje le opazujejo (Pajnič, diplomsko delo, 2015, str. 2).

V SSKJ (2008) je definicija lutke opredeljena kot majhna figura, ki predstavlja človeka ali žival, za uprizarjanje iger.

Zavedamo se, da je lutka veliko več. Ni se ji treba predstavljati samo kot človek ali žival, lahko je tudi oživljen dinosaver ali drevo v gozdu. Ni nujno, da figura sama po sebi nekaj predstavlja; lutka je lahko tudi del telesa ali običajen vsakodnevni predmet (kuhalnica, čevelj, pokrivalo ...), ki seveda »oživi« s pomočjo animatorja, ki ji vdahne dušo in začne z njo upravljati – animirati.

2.3 Vsestranska vplivnost lutke

Večkrat lahko slišimo, da ima lutka »čarobno moč«. S svojo zanimivostjo in z nadnaravno močjo namreč pritegne tako otroke kot tudi odrasle.

»Lutka zmore vse, česar človek ne. Lutka lahko leti, se bojuje v borbi, premaga hudobne čarovnice, je močnejša od največjega velikana in prežene celo največje strahove, ki prihajajo ponoči. To je neverjetna moč, ki jo zmore celo čisto majhna lutka iz tkanine ali papirja« (Korošec, 2005, str. 39).

Korošec (2002, str. 31) navaja, da lutko največkrat uporabimo za motivacijsko sredstvo ali za pripravo predstav, vendar pa to ni njena edina vloga, saj lutka predstavlja veliko več. Ima magično moč ter spodbuja otrokov kognitivni, socialni in čustveni razvoj.

Za otroke so lutke s svojo posebno močjo in energijo, ki jo imajo le one, zelo privlačne. Pri tem ni pomembno, iz česa in kako so izdelane, ampak da lutka v rokah animatorja oživi in otroka pripravi do spontane komunikacije in motivacije k učenju (Korošec, 2006, str. 103).

»Lutka oživi šele, ko jo odrasla oseba animira s pogledom, z gibom in glasom. Ko je enkrat oživiljena, ima dušo, življenje, v katerega otrok brezpogojno verjame. Otrok bo celo prej verjel lutki kot odraslemu.« (Korošec, 2002, str. 47)

Sitar (2008, str. 136) pojasnjuje, da lutka ne more biti jezna, žalostna, če ji tega ne posodi njen animator. Tudi vesela ne more biti, če v animacijo ne vključi svojih čustev. Animator mora lutki podati svoje srce, da lutka zares oživi.

Lutki moramo posvetiti vso svojo pozornost, drugače bo lutka ostala »mrtva«. Vanjo moramo usmeriti vso svojo energijo, da ublažimo komunikacijo in s tem otroku omogočimo lažji pogovor iz oči v oči, ki ni tako ogrožajoč (Korošec, 2005, str. 39).

Korošec (2002, str. 45) je mnenja, da morata tako lutkar kot učitelj verjeti v moč lutke, saj mu je lahko lutka v veliko pomoč pri posredovanju vzgojno-izobraževalnih vsebin. Otroci lutki slepo zaupajo in zato je mnogokrat prava izbira za dvig motivacije. Res je da vzgojitelj otrokom predstavlja avtoriteto, vendar ga imajo kljub temu radi. Lutka pa je ena od njih, z enakimi težavami, s strahovi in željami, kot jih imajo oni. Lutka oživi šele na rokah vzgojitelja, a otroci so prepričani da je to čisto druga oseba in da vzgojitelj ne bo izvedel za njihove skrivnosti in kaj vse so zaupali lutki. Takšno magično moč ima samo lutka.

2.4 Lutka kot motivacijsko sredstvo

Otrok se uči socialnih veščin s posnemanjem in na podlagi izkušenj. Po Maslowu in njegovi teoriji osebnosti so izkušnje najbolj učinkovito sredstvo človekovega socialnega učenja, oblikovanja socialnih kompetenc, oblikovanja njegovih odnosov z drugimi in oblikovanja lastne osebnosti (Musek, J., 1988). Otrok ob lutki in z njo dobiva te izkušnje.

Majaron (2002, str. 4) navaja, da se otrok z lutko sreča že zelo zgodaj. Če ne prej, ob vstopu v vrtec. V vzgojiteljevih rokah je lutka že prvi dan »stvar«, ki otroku pomaga pri ločitvi od staršev, mu je v spodbudo in pomoč ter postane močnejša avtoriteta od vzgojitelja.

Korošec (2002, str. 32) meni, da lutki lahko zaupa svoje težave, odpravlja nesporazume in skozi vzpostavlja simbolno komunikacijo z okoljem. Lutka otroku omogoča tudi čustveno reakcijo, ki je od besed neodvisna, torej neverbalno komunikacijo. Lutka je otroku »obrambni mehanizem«, s katerim skuša braniti in zavarovati svoj jaz.

Lutka že dolgo ni več le sredstvo za pripravo predstav in motivacija, saj pri pouku vedno bolj postaja magična moč v rokah učitelja in otrok ter spodbuja kognitivni socialni in čustveni razvoj.

Lutka vzbuja in razvija domišljijo, spodbuja govorno izražanje, vrednotenje literature, razvijanje občutka za prostor in čas. Z uporabo lutke si otrok razvija motoriko, kar mu je kasneje v pomoč pri obvladovanju pisanja. (Korošec 2006, str. 110) Veliko vrednost ima pri osvajanju vrednot, razvijanje občutka lastne vrednosti, razvijanje samozaupanja in doseganje osebnega zadovoljstva, sproščanje strahov, frustracij in agresije na socialno sprejemljiv način, itd. (Korošec 2006, str. 110).

Vedno več vzgojiteljev se zaveda učinkovitosti uporabe lutke pri pouku. Lutka ni le sredstvo za pripravo predstav, temveč je tudi odlično motivacijsko in didaktično sredstvo, s katerim lahko lažje dosegamo cilje na različnih področjih (Korošec, 2003, str. 190–205).

Otroci so v vsakdanji komunikaciji izpostavljeni pritisku in stresu, zato je treba najti način, ki jim to lahko olajša. Lutka je v takem primeru odlično sredstvo za lajšanje težav, hkrati pa se ji otrok lahko zaupa ter ji izpove svoje težave in nesporazume.

Vzgojitelj se otrokom skozi lutko približa in lažje pridobi njihovo zaupanje. Otroci vzgojitelja vidi kot nekakšnega lutkarja, pravljicarja oz. ustvarjalca nečesa magičnega ter kot osebo, ki v skupino prinaša veselje, zadovoljstvo in vznemirjenje. Otroci ga vzame za svojega, za človeka, s katerim lahko deli veselje in žalost. S tem so zagotovljeni osnovni pogoji za nemoteno vzpostavljanje medsebojne komunikacije (Korošec, 2002, str. 31–54).

Če želimo, da lutka oživi in da otroci verjamejo vanjo, je pomembno, da vanjo verjame tudi vzgojitelj. Le-ta mora verjeti v njeno moč in čarobno preobrazbo iz predmeta v živo/novo bitje, lutka pa mora imeti čim bolj podobne lastnosti kot otroci, da jo bodo ti vzeli za svojo. Imeti mora enake težave, strahove in želje kot oni. In prav zaradi tega ji bodo otroci bolj zaupali, se ji odprli in ne bodo užaljeni, če jih bo opozorila na napake, ki so jih storili (Korošec, 2002, str. 45–48).

Verovanje v lutko je ključnega pomena, vendar za upravljanje z lutko kot motivacijskim sredstvom to ni dovolj.

Ogulin (2007, str. 28) ugotavlja, da mora lutka, ki jo želi vzgojitelj vključiti v dejavnost, imeti smisel. Vzgojitelj se mora vprašati, zakaj in s kakšnim namenom jo želi uporabljati in vključiti v dejavnosti z otroki. Pred vključitvijo lutke si mora zastaviti cilje, ki jih želi doseči z njeno pomočjo. Pomembno vlogo za doseganje ciljev pa ima animacija lutke ter kako je vzgojitelj sproščen, iskren in pripravljen na dejavnost.

Dosedanja razprava potrjuje, da otrok s pomočjo lutke osvaja nova znanja, spretnosti in socialne veščine. Lutka je kot preventivno sredstvo. Sprašujemo pa se, ali je korektno vprašanje o lutki, kot terapevtskem sredstvu? Obstajajo namreč stališča, da je pravzaprav neupravičeno govoriti o lutki kot o terapevtskem sredstvu, saj otrok predšolskega obdobja, tj. do 6 leta starosti, šele preizkuša in oblikuje svoje potenciale, možnosti in dispozicije, zato še nima utrjenih navad (razvad), ki bi jih bilo potrebno odpravljati in popravljati ter zaradi svoje neoblikovanosti ne potrebuje terapevtskih posegov. Resman piše: »Otrok se bo seveda v svojem nadaljnjem razvoju še srečeval s posebnostmi, dilemami, težavami, ki jih bo pobiral njegov razvoj. Težave pa bo lažje premagoval, če bo na to pripravljen, če bo starosti primerno tudi zrel, če bo razvil določene sposobnosti in navade /.../ Če smo dejali, da je zgodnje otroštvo tisto obdobje, ko se šele predstavljajo temelji človekove osebnosti, potem je pravzaprav težko reči, da ima otrok že »razvite« nezaželenosti, da je že zašel v take vedenjske in socialne probleme, da je potrebna klinična intervencija (obravnavna). Res pa je, da se v tem obdobju, ko otrok vstopa v vrtec, že pojavljajo znaki, ki se lahko kasneje razvijejo v resen problem.« (Resman, sodobna pedagogika 1, 1998, str. 27) Po našem mnenju otrok še ne potrebuje psihoterapevtskih ukrepov, vendar pa mu lahko v

njegovem razvoju iz zadreg in vedenjske nespretnosti uspešno pomagajo vzgojiteljice ali starši.

2.5 Metode in oblike dela z lutko

Naloga vzgojitelja je, da na čim več zanimivih načinov organizira delo ter uporabi čim več različnih metod in oblik dela. Ob lutki je lahko zaposlena večja ali manjša skupina otrok, lahko gre samo za dvojico otrok, ki si med seboj pomagata ali izmenjujeta mnenja preko lutke. Lahko pa se v življenje lutke poglobi en sam otrok. Lutka omogoča povezavo med otroki.

Korošec in Majaron, (2006, str. 127–130) izpostavljata šest dejavnosti z lutko, ki jih lahko vključimo v delo z otroki.

Te metode so:

- spontana igra z lutko,
- priprava prizorov z lutko,
- pripovedovanje z lutko,
- pogovarjanje z lutko,
- učenje in poučevanje z lutko,
- izdelava lutke.

SPONTANA IGRA Z LUTKO

Gre za obliko lutkarstva, kjer se otrok spontano in samostojno brez posredovanja odraslih, to je sproščeno in svobodno pogovarja z lutko, ali pa se z več lutkami hkrati igra več otrok. Za igralni kotiček (oder ali na prostem) otroci poskrbijo sami, vzgojiteljica pa jim pomaga samo pri iskanju materiala in manjših tehničnih izvedbah. Lutkovna igra se lahko zgodi že med izdelavo lutk, ko lutke še niso dokončane, ali pa med samo načrtovano dejavnostjo (prav tam).

Ta izzvana ali spontana aktivnost otroka ima globlje sporočilo. Spontanost otrokove igre lahko odraslemu pove marsikaj o otrokovem razmišljanju in njegovem svetu, ki se ga morda niti sam ne zaveda.

Bistveno je, da otrok z lutko, ki poseblja karkoli in kogarkoli, vzpostavi komunikacijo oz. dialog, čeprav je lahko samo monolog, v katerem otrok doživlja sebe in lutko kot drugega, da se identificira z drugim in s situacijo. To je tudi osnovno vzgojno sredstvo oziroma vzvod oblikovanja otrokove socialne, emocionalne in intelektualne osebnostne rasti ter oblikovanja samopodobe.

To se odraža tudi v vseh naslednjih vidikih (metodah in oblikah) dela z lutko.

PRIPRAVA PRIZOROV Z LUTKO

To dejavnost vodi odrasla oseba – vzgojitelj, ki otroke usmerja k pripravi in vodenju prizorov z lutkami na osnovi zgodbe, domišljije, glasbe ali realnega življenja. Otroci pri igri niso omejeni z odrom in se lahko svobodno gibljejo po prostoru. Gibanje je odvisno tudi od vrste lutk, npr. pri prstnih lutkah ne potrebujejo velikega prostora, kakršen je potreben pri večjih telesnih lutkah, kjer potrebno pripraviti večji igralni prostor za gibanje in animacijo. Vzgojitelj otroke prepusti spontani igri, ni določenega scenarija in besedila, zato otroci svobodno prispevajo svoje ideje in dialoge. Ko otroci predstavo pokažejo drugim, ima pomembno vlogo pri tem občinstvo, saj pozitivno vpliva na posameznika in na celotno skupino (prav tam).

Pomembna je tudi drža vzgojitelja. Pravilno moramo razumeti pojem usmerjanja. Morda bi bilo bolje reči, da vzgojitelj otroke spodbuja in odpira možnosti, med katerimi otroci izbirajo in določajo potek igre. Igra sicer nastaja spontano, prikaz občinstvu pa je že zavestno in hoteno nastopanje pred javnostjo. To dejanje otroka oz. otroke odpira v socialno okolje, ki vpliva na otroke. Toda to je že druga ravnina.

PRIPOVEDOVANJE Z LUTKO

Najboljše, kar nam lutka ponuja, je pripovedovanje. Naj gre za pripovedovanje zgodbe, vsebino knjige ali za učenje pesmi, vzgojitelj z njeno pomočjo vedno znova pričara magičen svet za otroke in z njimi. Pri tem ne gre za predstavo, ampak bolj za neformalen prizor in predstavitev zgodbe iz literature. Lutke s svojo dimenzijo, z obliko in barvo obogatijo literarno doživetje, zato sem med luko in otrokom razvije pristen dialog, pri čemer se otroci lažje vživijo v junake. Pri pripovedovanju zgodbo vedno doživimo z več zornih kotov, odvisno od pripovedovalca. Ko jo junak pripoveduje v prvi osebi, bo zgodba imela čisto drugačen pomen, kot če jo pripoveduje nekdo v tretji osebi. (Npr. Rdeča kapica bo imela drugačen pogled na zgodbo kot volk) (prav tam).

Otrokom, ki so bolj na stopnji konkretnega mišljenja, ki se ga s starostjo in z zrelostjo šele otresajo, bo lutka oziroma pripovedovanje z lutko v pomoč pri abstrakciji in oblikovanju pojmovnega sveta in realističnega pogleda na svet.

Po našem mnenju je ena prvih nalog vrtca pomoč otroku pri razvoju realističnega pogleda na svet in realističnega koncepta življenja. Gre za oblikovanje realističnega pogleda na fizično in socialno okolje, na realističen pogled na prostor, čas, odnose in avtoriteto. Otrok mora »pravljичni svet« izživeti in do vstopa v šolo stopiti na realna tla.

Pravljичni svet mu lutka in glasba v vrtcu po eni strani pomagata vzdrževati, po drugi strani pa mu mora tudi lutka pomagati »prestopiti« ta svet in oblikovati realnost. Kako to narediti, da v otroku ne vzbujamo lažnega sveta in razočaranj?

Vzgojitelj mora presoditi zrelost in sposobnosti otrok ter temu primerno izbirati ali oblikovati pripoved.

POGOVARJANJE Z LUTKO

Otroci lutko sprejemajo kot svojo prijateljico, zato večkrat lažje izpovedo svoja čustva in doživetja lutki ali skozi lutko. Pri tej metodi gre bolj za socialni in emocionalni razvoj otroka, pri kateri direktna komunikacija z odraslim oz. vzgojiteljem pri otroku vzbuja strah. Preko lutke pa se otrok lažje odpre, saj je

lutka nekakšen ščit, je njemu enaka, zato se počuti veliko bolj sproščene in se ne počuti izpostavljenega. Pri tem pozabi na odraslo osebo ki lutko animira, se sprosti in pozabi na ovire v medsebojni komunikaciji z odraslim. V skupini je dobrodošla lutka ljubljenska, saj otrokom pomaga pri reševanju konfliktov; otroci se ji lahko zaupajo in je z njimi vedno in povsod. Lutka, ljubljenska skupine, je prijateljica celotne skupine, tudi če odide s kom domov, s čimer naredimo povezavo med domom in vrtcem. Pri tem se posledično izboljša komunikacija in zaupanje med skupino (prav tam).

Doma, ne v vrtcu, je taka intimnost med otrokom in lutko opazna zlasti zvečer, ko gredo otroci spat skupaj z njim priljubljeno »osebo« (lutko). Starši lahko opazujejo in slišijo polglasen pogovor otroka z lutko.

UČENJE IN POUČEVANJE Z LUTKO

Učenje z lutko pri otrocih dvigne dodatno motivacijo za delo, saj le-ta informacije posreduje na zanimiv in vznemirljiv način. Tako različne lutkovne tehnike pomagajo k boljšemu doseganju kurikularnih ciljev in pripomorejo k boljšemu razumevanju in pomnjenju učne snovi (prav tam).

Lutka je otroku v veliko pomoč pri učenju in razmišljanju. Otrok preko lutke lažje uporabi svojo domišljijo, s katero se nauči veliko novega. S pomočjo lutke, preko igre, otroci prav tako veliko več odnesejo od »snovi«, ki jim jo podajamo – jih učimo.

IZDELAVA LUTKE

Izdelovanje lastne lutke je za otroka nekaj posebnega; v lutko lahko vloži svoj karakter in jo oblikuje po svoje. Pri izdelavi lutke ne gre le za končen izdelek, bolj je pomemben proces sam – pot, ki jo otrok prehodi ob izdelavi svoje lutke. Otrok pri izdelavi lutk razvija fino motoriko, koordinacijo roka – oko, spoznava različne materiale, širi znanje o pojmih, izraža čustva ... Na podlagi tega bo lutko, ki jo bo izdelal sam, cenil bolj kot katero koli drugo in bo z njo vzpostavil pristen in intimen odnos (prav tam).

Lahko trdimo, da je lutka otrokov najboljši prijatelj, ki otroku nudi pomoč, ga tolaži, spodbuja ... lutko lahko izdelajo otroci sami iz različnih materialov (odpadni papir, blago, les ...). Ko otrok naredi svojo lutko in ji da delček sebe, jo kasneje še toliko bolj ceni – ji zaupa.

2.6 Marionete

Prav vsak od nas se spomni pravljice iz otroštva, ki je govorila o fantu. Tega fanta, po imenu Ostržek, ki je iz lutke postal živo bitje, poznamo prav vsi.

U. Trefalt (1993, str. 44–48) razlaga, da so bile marionete ene izmed najbolj priljubljenimi lutkovnimi tehnikami, še posebej pri potujočih lutkarjev. Lutkarji so takrat uporabljali klasičen marionetni oder, sestavljen iz dveh delov: portala (del ki zakriva lutkarja) in horizonta (del ki zakriva lutkarjeve noge in pas). Največji razcvet so marionete doživele na prelomu iz 19. v 20. stoletje.

V 19. in 20. stoletju se je tehnologija lutkovnih odrov precej zapletla. Mostovži, po katerih so lutkarji hodili, so bili visoko nas odrsko odprtino, lutkarji-govorci pa so sedeli pred odrom in se trudili uskladiti govor z gibanjem marionete. Takšne in podobne konstrukcije so se začele oddaljevati od osnovnih funkcij lutk (prav tam).

»Marionete so lutke, vodene od zgoraj navzdol. Nekatere so vodene na nitkah, druge na žici. Marionete so bile med priljubljenejšimi lutkovnimi tehnikami, posebej pri tradicionalnih potujočih lutkarjih.« (Trefalt, 1993, str. 44).

Trefalt (1993, str. 44–48) meni, da je oživljanje marionete izmed vseh vrst lutkovnih tehnik najtežje. Marioneta mora biti ravno pravšnje teže, da z njo lahko korigiramo. Vsaka manjša napaka v gibih je namreč očitna.

Skozi stoletja marioneta ni doživela bistvenega razvoja, saj je bila odslikava človeškega ali živalskega telesa z osnovnimi gibalnimi funkcijami. (Varl, 1995 46–5).

Marionete? Lutke na palici? Vsem nam je znano, da so to lutke, vendar se večina od nas z njimi redko sreča ali pa se še ni nikoli. Otrokom je danes že dana možnost igranja z marionetami v nekaterih vrtcih, večina vrtcev pa se za to možnost ne odloča, saj se jim zdijo lutke prevelike ali pa predrage oz. zahtevne za izdelavo. Sami smo se z marionetami prvič srečali v osnovni šoli v lutkovnem krožku. Učiteljica nam je predstavila marionete, nato pa smo jih začeli izdelovati iz odpadnega materiala. Uporabili smo stare platenke različnih velikosti. Lutkam smo naredili gibljive roke in noge, ki smo jih pritrdili na nitke, nato pa z njimi ustvarjali lutkovno igro. Naša izkušnja z marionetami je bila odlična. Želimo si, da bi tudi otroci v vrtcu spoznavali in spoznali to vrsto lutke, saj je res občudovanja vredna.

Prve marionete – lutke, ki so jih nadzorovali z vrvice – so se začele pojavljati na polovici 17. stoletja. In ni trajalo dolgo, ko so se razširile po Italiji in preko italijanskih lutkarjev v Anglijo. V tem času je po koncu tridesetletne vojne v osrednjo Evropo prišla ogromna poplava tujih gledaliških družb najbolj raznolikih prepričanj. To so bile predvsem profesionalne igralske skupine (ena veja le-teh je prihajala iz Anglije, Nizozemske in kasneje še posebej iz Nemčije, druga veja pa iz Italije in Avstrije), ki so marionete predstavile kot povsem novo vrsto lutke. Voditelji teh skupin so spoznali, da so bile lutke različnih oblik, ki so jim bile znane, ravno marionete, ki so s svojo obliko in slogom animacije najbolj približale uspešnosti človeškega igralca in bi ga lahko v določeni meri nadomestile. S širjenjem marionetnega gledališča in z njegovo naraščajočo priljubljenostjo v 18. in 19. stoletju je prišlo do ustreznega upada in propada vrste prejšnjih oblik lutk, čeprav se moramo zavedati, da so različne produkcije tega obdobja pokrivalo široko paleto različnih oblik, v katerem je prevladovala manipulacija z materialnimi predmeti (Dubská, 1945).

»Lutke na nitkah so tehnično najzahtevnejše med vsemi vrstami lutk. Zelo so podobne osebam in živalim iz narave. So figure v celoti: imajo vse okončine in vse glavne sklepe kot živa bitja. Lutkarji jih morajo znati uporabljati. Poleg vsega ostalega gibanja morajo lutke tudi hoditi, plesati, skakati, leteti ... Marsikateremu profesionalnemu pa tudi ljubiteljskemu lutkarju pomeni marioneta (tako lutko strokovno imenujemo) kraljico med lutkami.« (Varl, 1995, str. 4–5).

»Kadar hočemo marioneti vsiliti energičnost, postane gibanje lutke nepregleden in opletajoč kos lesa. Oživljanje marionete je eden najzahtevnejših procesov izmed vseh lutkovnih tehnik.« (Trefalt, 1993, str. 48).

»Lutke na žici so precej enostavnejše, tako po tehnološki konstrukciji kot po animaciji. Lutke brez navezanih rok in nog lahko vodi vsak otrok.« (Varl, 1995, str. 29).

Za predšolske otroke so primerne marionete, ki jih izdelamo iz odpadnega materiala (iz škatlic, polnjenih papirnatih vrečk, lončkov, plastenk ...). Posamezne dele nato povežemo z upogljivim materialom (usnje, blago) in lutko obesimo na palčko ali križ. (Šinko, 2009).

Navsezadnje je potrebno posebej opozoriti še na en vidik vzgojnega dela ob lutkah. Marioneta, igre z marioneto in lutkami vseh vrst na sploh mora za otroka predstavljati tudi umetniško izkušnjo. Že res, da lutka ali tisti predmet, ki ga ima otrok pred seboj in s katerim se pogovarja, ni vedno umetniški izdelek, vendarle pa mora otrok ob njem doživeti umetniško izkušnjo (Kroflič, 2016). Estetska dimenzija lutke in igre z lutko je enako pomembna kot druge ravnine otrokovega bivanja: čustvena, intelektualna ali socialna.

Najbolj znani marioneti sta sicilijanska in lieška marioneta. Pravijo, da je marioneta »kraljica lutk«, marioneta na žici pa je njena sestra, saj njeno poreklo izhaja iz časa starih Rimljanov. Tudi zgodbe, v katerih na žicah nastopa marioneta, so polne kraljev, vitezov in šaljivcev. Glavna vodilna žica omogoča bolj neposredno oblikovanje lutke. ena bolj »lebdi«, druga pa je pod neposrednim nadzorom krepko »nad tlemi«. Za sicilijanske lutke je značilno sunkovito gibanje in »racava hoja«, saj se gibljejo samodejno, z animacijo lutkovnega telesa. Zanimivost te lutke je tudi gibanje – ples s sabljami, starodavni prikaz boja z ritmičnimi in s ponavljajočimi se gibi. Ta vrsta lutk je najbolj vezana na evropsko zgodovino. Nekaj podobnega velja tudi za belgijsko inačico marionete – lieško marioneto. Velikega belgijskega dramatika Michaela de Gelderoda so ti leseni igralci povsem očarali. Uvedel je tudi dramsko predstavo igra v igri – kar pa seveda ni novost. Lutka ni nadomestek za živega igralca; na odru ima namreč drugačne zmožnosti in naloge. Če združimo igralca in lutko, oba zaživita na poseben in pomenljivejši način (Majaron, 2003, str. 17).

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Namen

V teoretičnem delu smo utemeljevali, da je lutka v vsakem vrtcu pravzaprav nepogrešljivo sredstvo pri organizaciji vzgojno-izobraževalnega dela.

Iz opazovanj in lastnih izkušenj tudi vemo, da vse vrste lutk niso enako pogosto zastopane, kar je odvisno tudi od starosti otrok ter njihove psihične, čustvene in socialne zrelosti. Nekaterim otrokom so bliže ročne, nekaterim pa prstne lutke ali lutke na palici. Uporaba določene vrste lutk je tako odvisna tudi od vzgojiteljice ter njenih spretnosti in tudi možnosti.

V vseh primerih ima vsaka lutka tako dobre strani in prednosti, kakor tudi omejitve za uporabo.

Iz razprave v teoretičnem delu, iz lastnih izkušenj in logičnih predpostavk ugotavljamo, da ima marioneta med vsemi lutkami posebno mesto. Gre namreč za tehnično najzahtevnejšo vrsto lutke. Vzgojiteljice so za uporabo teh lutk slabo usposobljene. Vodenje marionete namreč zahteva posebne spretnosti koordinacije prstov in obeh rok, za kar je potrebno posebno urjenje. Veliko lažje se obvladuje ročna lutka, saj jo natakneš na roko in z njo koordiniraš glavo in roke – če jih lutka ima.

Prav tako smo prepričani, da ima marioneta posebno vplivno moč na doživljanje otroka, zato te lutke ne kaže zanemariti, ampak jo je potrebno še bolj pogosto vključevati v vzgojno delo.

3.2 Razčlenitev, podrobna opredelitev in omejitev raziskovalnega problema

3.2.1 Raziskovalna vprašanja

Raziskovanje uporabe marionet je vsekakor zanimivo, zato bomo v empiričnem delu poskušali ugotavljati, kako je danes z uporabo marionete v vrtcih.

V empiričnem delu naloge nas je zanimala predvsem pogostost uporabe marionet v vrtcu, pogostost prisotnosti marionet pri izvajanju dejavnosti, poznavanje vrst lutk, predvsem marionet, ter pogostost ustvarjanja lutkovnih iger z marionetami.

Odgovoriti bomo poskušali na naslednja raziskovalna vprašanja:

- katere vrste lutk se poslužujejo v vrtcih po Prlekiji;
- kako pogosto z otroki ustvarjajo lutkovne igre;
- koliko se pri vzgojnem delu poslužujejo marionet;–
- kako pogosto z otroki ustvarjajo lutkovne igre z marionetami.

3.2.2 Raziskovalne hipoteze

H1: Predpostavljamo, da vse vzgojiteljice pri vzgojnem delu v skupini uporabljajo lutke. Lutke pri vzgojnem delu enako pogosto uporabljajo vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic.

H2: Predpostavljamo, da vzgojiteljice in pomočnice z otroki le redko ustvarjajo lutkovne igre.

H3: Predpostavljamo, da se vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic pri vzgojnem delu redko poslužujejo marionet.

H4: Predpostavljamo, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic redko ustvarjajo lutkovne igre z marionetami.

3.3 Metodologija

3.3.1 Raziskovalna metoda

Uporabili smo deskriptivno in kavzalno – neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

3.3.2 Spremenljivke

Pomembnost uporabe lutk v vrtcu

Pogostost uporabe lutk v skupini

Uporaba lutk v posameznem starostnem obdobju

Vrste lutk, ki jih uporabljajo pri delu v skupini

Uporaba marionet

Način uporabe lutk

Pogostost ustvarjanja lutkovnih iger z otroki

Pogostost ustvarjanja lutkovnih igre z marionetami

Možnost uporabe lutkovnega koticčka

Možnost uporabe marionet

Način obešanja marionet

Vrste materiala za izdelavo marionet

3.3.3 Raziskovalna populacija

Raziskava zajema pet Prleških vrtcev in sicer:

- Vrtec Ljutomer,
- Vrtec Veržej,
- Vrtec Križevci pri Ljutomeru,
- Vrtec Mehurčki Radenci.
- Vrtec Sonček Sveti Jurij ob Ščavnici,

v katerih je zaposlenih 76 vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic. V anketi so sodelovale samo osebe ženskega spola. Anketa je bila anonimna in se je navezovala na vrsto zaposlitev vzgojiteljic in na starostno skupino otrok, v kateri vzgojiteljice delujejo.

Tabela 1: Zaposlene udeleženke (anketiranke) glede na delovno mesto.

Delovno mesto	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Pomočnica Vzgojiteljice predšolskih otrok	37	48,7	48,7	48,7
Vzgojiteljica predšolskih otrok	39	51,3	51,3	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotek (f%-Odstotki) vzgojiteljev glede na zaposlitev.

Iz Tabele 1 je razvidno, da je v anketi sodelovalo več vzgojiteljic predšolskih otrok (51,3 %) kot pomočnic vzgojiteljic vzgojiteljice (48,7 %).

Table 1: Starostna skupina, v kateri poteka vzgojno delo.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Skupina drugega starostnega obdobja (3–6 let)	41	53,9	53,9	53,9
Skupina prvega starostnega obdobja (1–3 let)	35	46,1	46,1	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotek (f%-Odstotki) vzgojiteljev glede na starostno skupino otrok, v kateri poteka njihovo delo.

Iz Tabele 2 je razvidno, da največ (53,9 %) anketiranih vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic deluje v drugem starostnem obdobju, kjer so otroci stari 3–6 let. V prvem starostnem obdobju, kjer so otroci stari 1–3 leta, pa deluje nekoliko manj (46,1 %) anketiranih vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljice.

3.3.4 Postopki zbiranja podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo meseca maja 2018. Podatke smo pridobili z osebnim obiskom prleških vrtcev v Ljutomeru, Veržeju, Križevcih pri Ljutomeru, Radencih in Sv. Juriju ob Ščavnici. Anketne vprašalnike smo oddali ravnateljicam v vrtcu, ki so kasneje vprašalnike razdelile med strokovne delavke. Vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic so si vprašalnike lahko vzele domov, kjer so imele čas za razmislek, kar pomeni, da lahko njihove odgovore štejemo za poštene, odkrite, verodostojne. Vprašalnike smo po enem tednu zbrali in naredili analizo. Oddanih je bilo 80 vprašalnikov, vrnjenih pa smo dobili 76 vprašalnikov.

Osnovni instrument, s katerim smo zbirali informacije (podatke), je bil anketni vprašalnik. Vprašalnik je bil anonimen in je vseboval vprašanja, ki so se navezovala na pogostost uporabe marionet v vrtcu, prisotnosti uporabe marionet pri izvajanju dejavnosti, poznavanje vrst lutk, predvsem marionet, ter pogostost ustvarjanja lutkovnih iger z marionetami. Anketni vprašalnik je bil posebej narejen za namen diplomske naloge in je zajemal devet vprašanj zaprtega tipa.

Postopki obdelave podatkov

Ker je šlo za »orientacijsko« raziskavo, nismo izračunavali posebnih vzročnih zvez med variablami, pač pa smo se zadovoljili le z računanjem absolutnih (f) in odstotnih frekvenc (f%).

3.4 Rezultati in interpretacija

Uporaba lutke pri vzgojnem delu

Vzgojiteljice se poslužujejo najrazličnejših sredstev za motiviranje otrok. Nekatere raje uporabljajo sredstva, kot so zvonček, piščalka, kakšna igrača idr., druge pa se poslužujejo lutk. V anketi smo vzgojiteljice in pomočnice spraševali, če se poslužujejo lutk pri svojem delu. Rezultati so naslednji:

Table 2: Pomembnost uporabe lutk pri delu v skupini.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Da	74	97,4	97,4	97,4
Ne	2	2,6	2,6	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Menite, da je uporaba lutk pri vašem delu pomembna?"

Iz Tabele 3 je razvidno, da so bile pri odgovarjanju vzgojiteljice skoraj povsem enotne. Na to vprašanje je 74 vzgojiteljic (97,4 %) odgovorilo z odgovorom, da se jim uporaba lutke pri njihovem delu zdi pomembna, 2 vzgojiteljici (2,6 %) pa sta odgovorili, da se jima uporaba določene lutke pri njihovem delu ne zdi pomembna. Na odgovor *ne* sta odgovorili vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice. Ali ti dve delavki delata v isti skupini pa z anketnega vprašalnika ni bilo možno razbrati.

Menimo, da je zelo pomembno, da se vzgojitelji dobro zavedamo, kako pomembna je uporaba lutk pri našem delu z otroki. Kot smo v teoretičnem delu ugotovili, je lutka tesno povezana s potrebami otroka, otrok preko nje zadovoljuje

socialne potrebe, pridobiva različna spoznanja na emocionalnem področju in področju motorike, hkrati pa si razvija spretnosti in pridobiva izkušnje na ustvarjalnem, socialnem in spoznavnem področju.

V katerem starostnem obdobju se vam zdi uporaba lutke primernejša?

Otroci so razdeljeni v dve starostni obdobji: 1. starostno obdobje obiskujejo otroci, stari 1–3 let, 2. starostno obdobje pa otroci, stari 3–6 let. Ker vzgojiteljice in pomočnice »krožijo,« imajo izkušnje iz obeh starostnih obdobj, zato so lahko na to vprašanje tudi v celoti odgovorile.

Table 3: Uporaba lutk po starostnih obdobjih.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
1. starostno obdobje	9	11,8	11,8	11,8
2. starostno obdobje	0	0	0	
V obeh starostnih obdobjih	67	88,2	88,2	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Števio (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "V katerem starostnem obdobju se vam zdi uporaba lutke primernejša?"

Tabela 4 prikazuje, da velika večina (88,2 %) vzgojiteljic in pomočnic meni, da je lutka enako pomembna v obeh starostnih obdobjih. Le devet vzgojiteljic in pomočnic se nagiba k temu, da je lutka bolj primerna v zgodnejšem, torej v prvem starostnem obdobju. Sicer ne vemo, zakaj so se tako odločile, a očitno imajo te vzgojiteljice boljše rezultate z lutkami v prvem starostnem obdobju.

Otrok in lutka sta kot eno. Otrok in lutka sta lahko najboljša prijatelja, zaveznika ... Otrok se preko lutke prepusti dejavnosti in začne sodelovati. Zaradi tega je pomembno, da lutko uporabljamo v vseh starostnih obdobjih in pri vseh dejavnostih, pa tudi takrat, ko otrok potrebuje tolažbo, pogovor ali samo nekoga, ki ga objame.

Kaže, da prleški vrtci oz. vzgojiteljice in pomočnice niso izjema, ampak so zelo podobni drugim. Rezultate so dobili tudi pri raziskavi tega problema na področju kranjskih vrtcev (Tratnik, 2002, str 85).

Naša prva hipoteza (H1) se potrjuje. Tako vzgojiteljice kot tudi pomočnice uporabljajo lutko pri svojem delu in se jim njena uporaba zdi pomembna v obeh starostnih obdobjih.

Vrste lutk, ki se jih vzgojiteljice in pomočnice poslužujete oz. jih uporabljate pri svojem delu?

Vzgojiteljice in pomočnice se poslužujejo pravzaprav vseh vrst lutk, vendar nekaterim od teh dajejo prednost, in sicer zaradi takšnih ali drugačnih razlogov, na primer zaradi otrok, teme in svojih sposobnosti.

Table 4: Uporaba različnih vrst lutk med vzgojiteljicami v vrtcu.

	Pogostost (f)	Odstotek (%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek	Rang
Lutke na palici	61	20,5	20,5	20,5	(R=3)
Marionete	21	7,0	7,0	27,5	(R=6)
Mimične lutke	14	4,7	4,7	32,2	(R=7)
Ploske lutke	26	8,7	8,7	40,9	(R=5)
Prstne lutke	67	22,5	22,5	63,4	(R=2)
Ročne lutke	75	25,2	25,2	88,6	(R=1)
Senčne lutke	34	11,4	11,4	100,0	(R=4)
Skupaj	298	100,0	100,0		

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "katere vrste lutk se prislužujete oz. juh uporabljate pri svojem delu?"

Iz Tabele 5 je razvidno, da vzgojiteljice v vrtcih uporabljajo vse vrste lutk (lutke na palici, marionete, mimične lutke, ploske lutke, prstne lutke, ročne lutke ter senčne lutke). Najbolj se poslužujejo ročnih lutk (25,2 %), prstnih lutk (22,5 %) ter lutk na palici (20,5 %), saj so lažje za uporabo. Menimo, da vzgojiteljice te lutke lažje uporabljajo pri svojem delu, saj sama izdelava lutke ne vzame veliko časa.

Manj se poslužujejo oz. uporabljajo senčne lutke (11,4 %) in ploske lutke (8,7 %). Te lutke so že bolj zahtevne za uporabo oz. izdelavo, zato je tudi tolikšen odstotek uporabe.

Najmanj pa se poslužujejo oz. uporabljajo pri svojem delu marionete (7%), ter Mimične lutke (4,7 %). Te lutke nam lahko vzamejo veliko časa za izdelavo, ter so ene izmed najzahtevnejših tehnik – uporabe lutk.

Iz rezultatov smo prebrali, da vzgojiteljice raje uporabljajo lutke, ki so lahko vodljive, njihova izdelava pa ni težka in jih lahko izdelujejo tudi z otroki, ter ne zavzamejo veliko prostora v lutkovnih koticah, kjer so shranjene lutke. Samih marionet ter mimičnih lutk se vzgojiteljice po vrtcih ne poslužujejo, saj so lutke velike in jim zavzamejo preveč prostora ter časa.

Ali vzgojiteljice in pomočnice pri svojem delu uporabljajo marionete?

Marionete so najmanj raziskana vrsta lutk ter ena izmed najbolj zahtevnejših vrst glede izdelave in uporabe – upravljanja z lutko, kjer je potreba dobra koordinacija rok in prstov.

Table 5: Uporaba marionet pri vzgojnem delu.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Da	26	34,2	34,2	34,2
Ne	50	65,8	65,8	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost)in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "ali pri svojem delu uporabljate marionete?"

Že v teoretičnem uvodu smo ugotavljali, da je marioneta zahtevna za uporabo. In ti podatki nam to potrjujejo. Kaže, da se samo 7 odstotkov vzgojiteljic in pomočnic poslužuje marionet (Tabela 5) . Da bi lahko še bolj zanesljivo stali za našo trditvijo, bi bilo potrebno ugotoviti še nekaj dejstev, in sicer: katere marionete sploh imajo na razpolago, kako te marionete pokrivajo program dela vzgojiteljic in koliko jih je, saj so na primer ročne in prstne lutke veliko bolj enostavne za uporabo ter so tudi lažje dostopne.

Iz Tabele 6 lahko razberemo, da večina vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic (65,8 %), pri svojem delu ne uporablja marionet, (34,2 %) vzgojiteljic in pomočnic pa jih uporablja. Razlogov za to je lahko več, in sicer nepoznavanje lutk marionet, težave pri njihovi izdelavi, težave pri uporabi ...

Če primerjamo Tabelo 5 in Tabelo 6, lahko razberemo, da se večina vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic raje poslužuje drugih vrst lutk, ki so jim bolj znane. Prstne lutke, ročne lutke in lutke na palici so namreč prisotne v vrtcih že od nekoč, saj je

tudi njihova uporaba, izdelava in njihovo shranjevanje veliko lažje kot pa izdelava in uporaba marionet. Kljub temu to ni razlog, da bi zanemarjali druge vrste lutk. Otroci bi namreč zagotovo še kako uživali v izdelavi mimičnih lutk, ploskih lutk in marionet.

Naša tretja hipoteza (H3) se potrjuje. V primerjavi z drugimi ugotovimo, da se po našem mnenju premalo vzgojiteljic in tudi pomočnic odloča za uporabo marionet pri svojem vzgojnem delu (le 34,2 %). Vrednost in posebnost marionet je vendarle takšna, da bi bilo potrebno tem lutkam nameniti več igralnega časa, vendar pa se na drugi strani poraja vprašanje o usposobljenosti vzgojiteljic. Ta naša trditev se najbolj kaže v naslednji tabeli.

Zakaj vzgojiteljice in pomočnice pri svojem delu ne uporabljate marionet?

Marioneta? Zakaj pa ne. Izdelava in uporaba marionet ni preprosta, vendar se z malo vaje da usvojiti koordinacijo rok in prstov. Lahko pa naredimo samo lutko obešanko na tri nitke, pri čemer nam upravljanje z lutko ne bi smelo delati večjih težav.

Table 6: Zakaj pri svojem delu ne uporabljate marionet?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Delo z marionetami mi je manj poznano	25	50,0	50,0	50,0
Lutke marionete mi niso všeč	4	8,0	8,0	58,0
Lutke marionete so težke za izdelavo	10	20,0	20,0	78,0
Lutke marionete težje uporabljam pri dejavnostih	11	22,0	22,0	100,0
Skupaj	50	100,0	100,0	

Število (f-Pogostots) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Če ste pri vprašanju številka 5 odgovorili z ne, napišite, zakaj lutk marionet ne uporabljate pri svojem delu."

Iz Tabele 7 je razvidno, da vzgojiteljice v vrtcih ne uporabljajo marionet pri svojem delu, saj jim je delo z marionetami manj poznano (50 %) in lutke marionete težje uporabljajo pri svojem delu (22 %). Iz odgovorov se da razbrati, da je prav nespretnost in zahtevnost izdelave tovrstnih lutk zaradi koordinacije idr. eden od razlogov, da jih strokovni delavci v vrtcih ne uporabljajo. Nekaterim so lutke marionete zahtevne za izdelavo (20 %), nekaterim vzgojiteljicam oz. strokovnim delavkam pa lutke marionete niso všeč (8 %).

Menimo, da marionete lahko izdelamo iz preprostih materialov in da so lahko vodljive lutke. Lahko izdelamo majhno marioneto za vsestransko uporabo. Na podlagi tabele lahko ugotovimo, da se strokovne delavke izogibajo tej vrsti lutk in se raje poslužujejo drugih lutk.

Razlog za to najverjetneje tišči v sami izbiri in uporabnosti lutk, saj so strokovne delavke mnenja, da so te lutke prevelike za vsestransko uporabo.

Kako pogosto vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic uporabljate lutke marionete pri svojem delu?

Iz odpadnega materiala naredimo glavo, roke in noge, te dele telesa (glavo in roke) pritrdimo na nitke ter že imamo marioneto. Skupaj z otroki si lahko naredimo vsak svojo igrāčo – lutko, in sicer na zelo preprost naēin.

Table 7: Pogostost uporabe marionet pri svojem delu.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Veljaven Pogosto	10	38,5	38,5	38,5
Redko	15	57,7	57,7	96,2
Zelo pogosto	1	3,8	3,8	100,0
Skupaj	26	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Če ste pri vprašanju številka 5 odgovorili z *da*, napišite, kako pogosto uporabljate lutke marionete pri svojem delu."

To vprašanje nekako sovпада z vprašanjem iz Tabele 5. Mi sicer vemo, kolikšna je pogostost uporabe, vendar smo pri tem vprašanju hoteli še dodatno ugotoviti, kako je s pogostostjo uporabe marionet pri vzgojnem delu. Najhen odstotek (34,2 %) strokovnih delavk uporablja marionete pri svojem delu. Največ strokovnih delavk (57,7 %) redko uporablja lutke marionete pri svojem delu. (38,5 %) strokovnih delavk se pogosto poslužuje uporabi marionet pri svojem delu, le (3,8 %) pa zelo pogosto uporablja lutko marioneto pri svojem delu.

Iz anketnega vprašalnika ni bilo mogoče razbrati, ali ta odstotek vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic, ki pogosto uporablja marionete pri svojem delu, predstavlja starejšo generacijo ali mlajšo. Trdili bi, da se teh, manj uporabljenim vrst lutk (ploske lutke, mimične lutke in marionete) poslužuje mlajši kader, saj želi v vrtec

in skupino vdahnuti nekaj svežine – nekaj novega, kar je uporabno in prijetno tudi za otroke.

Menimo, da je treba lutko marioneto uporabljati še zlasti takrat, ko jo imamo na voljo v vrtcu. Lutka bo popestrila dan, dejavnost, igro ... vam in otrokom. Dajmo otrokom možnost izbire in verjemimo, da se bodo odločili prav za lutko marioneto, ker je nekaj novega, zanimivega in privlačnega za otroške oči.

Čemu vzgojiteljici služi marioneta?

Marionete lahko uporabljamo na več načinov, prav tako kot druge vrste lutk. Lahko jih uporabljamo za motivacijo, za izdelavo lutk z otroki, za ustvarjanje lutkovnih iger, za lutkovne predstave ...

Table 8: Kako (čemu) pri svojem delu uporabljate marionete?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Za izdelavo lutk z otroki	1	3,8	3,8	3,8
Za lutkovne igre z otroki	4	15,4	15,4	19,2
Za lutkovne predstave vzgojiteljic	13	50,0	50,0	69,2
Za motivacijo	8	30,8	30,8	100,0
Skupaj	26	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašnje: "Če marionete uporabljate pri svojem delu, napišite kako."

Iz Tabele 9 je razvidno, da dobra tretjina (34,2 %) strokovnih delavk, ki uporablja marionete pri svojem delu, najpogosteje (50%) lutko marioneto uporabljajo za lutkovne predstave vzgojiteljic. Nekaj manj kot tretjina (30,8%) strokovnih

delavk, lutko uporablja za motivacijo, majhen del (15,4 %), ter (3,8 %) za lutkovne igre z otroki in za izdelavo lutk z otroki. Vzgojiteljice preko marionete pripovedujejo zgodbo, inscenirajo vzgojne situacije, preko katerih poslušajo otrokom sporočiti neke vrednote. Z marioneto poskušajo otroke pogosto tudi motivirati za neke dejavnosti, za neko aktivnost. Bolj izjeme pa so predmet za izdelavo ali za igre z otroki.

Z otroki lahko ustvarjamo različne stvari in zakaj ne bi z njimi izdelovali tudi lutk marionet ter nato pripravili še lutkovno predstavo. Otroci bi se ob tem zabavali, zadovoljili socialne potrebe, pridobili različna spoznanja na emocionalnem področju ter na področju motorike, hkrati pa si razvili spretnosti in pridobili izkušnje na ustvarjalnem socialnem in spoznavnem področju.

Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre?

Z lutko v roki otrok odraža sebe ali pa ljudi okoli sebe. Z lutko v roki prav vsak od nas postane nekdo drug. Pripelje nas do tega, da spremenimo glas, vedenje ter gibanje. Zato lahko rečemo, da nas lutka spremeni, naredi drugega človeka.

Table 9: Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Pogosto	28	36,8	36,8	36,8
Redko	48	63,2	63,2	100,0
Nikoli	0	0	0	
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostots) in strukturalni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Če ste pri vprašanju številka 5 odgovorili z da, napišite, kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre."

Tabela 10 prikazuje, kako pogosto strokovne delavke z otroki ustvarjajo lutkovne igre. (36,8 %) strokovnih delavk namreč pogosto ustvarja lutkovne igre z otroki, (63,2 %) vzgojiteljic pa redko.

Ustvarjati z otroki je nekaj posebnega, vendar pri ustvarjanju lutkovne igre včasih nastane problem, in sicer kako otroke vključiti in z njimi ustvariti lutkovno igro, kar je sicer lahko čisto preprosto. Preko lutkovne igre lahko z otroki veliko pridobimo in jih naučimo. Prav tako lahko v lutkovno igro vključimo vse dejavnosti kurikulumu, samo domišljijo je potrebno uporabiti.

Naša druga hipoteza (H2) se potrjuje. Tako vzgojiteljice, kot tudi pomočnice redko ustvarjajo lutkovne igre z otroki.

Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre z marionetami?

Ker smo lahko iz anketnih odgovorov razbrali, da majhen odstotek vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljic uporablja marionete pri svojem delu, nas je zanimalo, koliko jih ustvarja lutkovne igre z marionetami. Če lahko ustvarjamo lutkovne igre z drugimi vrstami lutk, potem bi lahko tudi z marionetami. Naredili bi si lutke, najprej urili koordinacijo, nato pa sestavili lutkovno igro. Verjamemo, da bi otroci prav uživali v tem.

Table 10: Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre z marionetami?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Nikoli	49	64,5	64,5	64,5
Pogosto	2	2,6	2,6	67,1
Redko	25	32,9	32,9	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre z marionetami?"

Tabela 11 prikazuje, kako pogosto strokovne delavke z otroki ustvarjajo lutkovne igre z marionetami. (64,5 %) strokovnih delavk nikoli ne ustvarja lutkovnih iger z marionetami. (2,6 %) le-teh pa pogosto ustvarja lutkovne igre z omenjeno vrsto lutk, (32,9 %) strokovnih delavk pa redko ustvarja lutkovne igre z marionetami.

Če primerjamo Tabelo 10 in Tabelo 11, lahko razberemo, da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic v Tabeli 10 pogosto ali redko ustvarjajo lutkovne igre. Pri tem je mišljena uporaba vseh vrst lutk (ročne, prstne, mimične,...). Če pa pogledamo Tabelo 11, pa lahko razberemo, da večji odstotek vzgojiteljic nikoli ne ustvarja lutkovnih iger z marionetami. Zakaj je temu tako, bi bilo potrebo bolj podrobno raziskati.

Našo četrto hipotezo (H4) lahko zavržemo. Dve tretjini (64,5 %) vzgojiteljic in tudi pomočnic nikoli ne ustvarja lutkovnih iger z marionetami. Razlog za to je spet enak – zahtevnost uporabe lutk in njihova koordinacija roka – oči.

Lutkovni kotichek in izdelava lutk?

Otroci se zelo radi igrajo z lutkami, zato je v skupini prostor »kotichek«, ki je namenjen shranjevanju in igri z lutkami. Otroci imajo možnost med spontano igro zaiti v lutkovni kotichek, kjer se vzpostavi komunikacija, vzpostavi dialog, čeprav je lahko samo monolog, v katerem otrok doživlja sebe in lutko kot drugega.

Table 11: Uporaba marionet v lutkovnem kotičku.

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Nikoli	49	64,5	64,5	64,5
Redko	24	31,6	31,6	96,1
Vedno	3	3,9	3,9	100,0
Skupaj	76	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Ali imajo otroci v lutkovnem kotičku (če ga imate) možnost uporabe lutk marionet?"

Lutkovni kotiček ni namenjen samo igri, ampak tudi spoznavanju lutk in samega sebe. Z otroki lahko naredimo preproste lutke marionete, jih damo v lutkovni kotiček, da imajo otroci ves čas na razpolago vse vrste lutk, tudi marionete. Lutka je lahko otrokov najboljši prijatelj. Če ima lutka funkcijo gibanja rok in nog, pa lahko otroku pomaga na področju motorike in spretnosti.

Iz Tabele 12 je razvidno, da (64,5 %) otrok nima možnosti uporabe lutk marionet v lutkovnem kotičku. (31,6 %) so na voljo, le redko (3,9 %) otrokom je lutka marionet v lutkovnem kotičku ves čas na voljo.

Zakaj otrokom ni omogočena možnost uporabe lutk marionet v lutkovnem kotičku?

Vzgojiteljice se bojijo, da bi otroci poškodovali lutke, zato jim preprečujejo oz. jim ne dovolijo in jih zaklepajo, ker so bile lutke predrage, so jim vzele veliko časa za izdelavo ... Lutka je narejena za otroka, in je namenjena otroku. Vzgojitelji ne bi smeli tako ravnati, dajmo otroku lutko, naj se igra z njo, vendar pa se moramo z otrokom prej pogovoriti, kako se s stvarjo – lutko ravna.

Table 12: Zakaj otrokom ni omogočena možnost uporabe marionet v lutkovnem kotičku?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativ ni odstotek
Lutke so prevelike za lutkovni kotiček	19	26,0	26,0	26,0
Lutke so vzele veliko časa za izdelavo in ne želim, da bi se poškodovale	43	58,9	58,9	84,9
Otroci se v lutkovnem kotičku raje igrajo z drugimi lutkami	11	15,1	15,1	100,0
Skupaj	73	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Če ste pri vprašanju številka 9 odgovorili redko ali nikoli, napišite, zakaj otrokom ni omogočena možnost uporabe lutk marionet ."

Iz Tabele 13 je razvidno, da je otrokom redko oz. jim nikoli ni omogočena možnost uporabe lutk marionet v lutkovnem kotičku, saj (58,9 %) strokovnih delavk meni, da so jim le-te vzele veliko časa za izdelavo in da ne želijo, da bi se ob tem poškodovale. (26 %) strokovnih delavk je mnenja, da so lutke prevelike za lutkovni kotiček, (15,1 %) pa jih odgovorilo, da se otroci v lutkovnem kotičku raje igrajo z drugimi lutkami.

Menimo, da takšno ravnanje ni primerno za vzgojiteljice. Z otrokom se lahko pogovarjamo o marsičem. Če mu na pravilen način pokažemo in razložimo, kako se s stvarjo – z lutko ravna, si bo otrok to zapomnil in bo vedel, kako ravnati s predmeti, ki so nam vzeli veliko časa za izdelavo ali pa so bili dragi. V prvi vrsti

se moramo mi naučiti pravilno ravnati s stvarmi – z lutkami, saj nas otroci opazujejo in posnemajo; če grdo ravnamo mi, bodo tako ravnali tudi otroci.

Izdelovanje marionet?

Lutke so že od nekaj izdelovali iz odpadnih materialov. Naredili so ji iz tistega, kar jim je prvo prišlo pod roke, naj bo to blago, les ali kamen. Danes lahko različne lutke kupimo v trgovinah, na stojnicah, vendar so otrokom še zmeraj najbolj pristne tiste, ki jih mi ali pa skupaj z otroki naredimo sami.

Table 13: Iz česa izdelujete marionete?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Izdelujem/-o jih iz blaga	1	25,0	25,0	25,0
Izdelujem/-o jih iz odpadnega materiala (papir, plastenke ...)	3	75,0	75,0	
Izdelujem/-o jih iz lesa	0	0	0	100,0
Skupaj	4	100,0	100,0	

Število (f-Pogostost) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje:
"Če ste pri vprašanju številka 9 odgovorili z vedno, napišite, iz česa jih izdelujete."

Iz anketnega vprašalnika, kjer so vzgojiteljice lahko podale več možnih odgovorov smo ugotovili, da je iz Tabele 14 je razvidno, da (3,9 %) strokovnih

delavk (3 vzgojiteljice so odgovorile na to vprašanje o izdelavi marionet), ki imajo vedno na razpolago lutke marionete v lutkovnem kotičku, (75 %) vzgojiteljic izdeluje lutke iz odpadnega materiala (papir, plastenke ...), (25 %) pa jih izdeluje iz blaga. Za izdelovanje lutk marionet iz lesa ni bilo podanega nobenega odgovora. Kje vzgojiteljice in vrtci dobijo marionete nismo spraševali, za ta odgovori bi bilo potrebno dodatno vprašanje.

Na kaj obešate dele lutk marionet?

Nekatere vrste lutk lahko obešamo ali jih nataknemo na palico. Da bi lutka visela, lahko uporabimo različne materiale, kot so nitke in žice, lahko pa jih nataknemo kar na leseno palico. Če smo vsaj malo domiselni in kreativni, lahko nitke naredimo tudi iz naravnih materialov ali iz odpadnega materiala.

Table 14: Na kaj obešate marionete?

	Pogostost (f)	Odstotek (f%)	Veljaven odstotek	Kumulativni odstotek
Obešam/-o jih na nitke	3	50,0	50,0	50,0
Obešam/-o jih na žice	3	50,0	50,0	
Obešam/-o jih na lesene palice	0	0	0	100,0
Skupaj	6	100,0	100,0	

Število (f-Pogostots) in strukturni odstotki (f%-Odstotki) vzgojiteljev po odgovoru na vprašanje: "Če ste pri vprašanju številka 9 odgovorili z vedno, napišite, na kaj obešate dele lutk."

Iz anketnega vprašalnika, kjer so vzgojiteljice lahko podale več možnih odgovorov smo ugotovili naslednje, da je iz Tabele 15 je razvidno, da (3,9 %)

strokovnih delavk (3 vzgojiteljice so odgovorile na to vprašanje o obešanju marionet), ki imajo vedno na razpolago lutke marionete v lutkovnem kotičku, 50 % jih obeša na nitke ter (50 %) na žice. Za obešanje le-teh na lesene palice ni bilo podanega nobenega odgovora.

4. ZAKLJUČEK

Identifikacija z lutko je torej pomemben vzvod dejavnosti otroka. Dober motivator je lutka takrat, ko otrok pozabi na vzgojitelja in prične komunicirati z lutko. Kljub temu, da je vzgojitelj viden in lutka govori skozenj, otrok vzgojitelja prezre. Ko to dosežemo, lahko trdimo, da lutka usmerja situacijo in otroka, da je otrok »prepuščen« lutki in da je lutka dober motivator.

V zaključku raziskave, ki smo jo izvajali, lahko trdimo, da smo razširili svoje znanje o vrstah lutk ter spoznali, da so marionete redko prisotne v vrtcih. Tudi vzgojiteljice se manj poslužujejo tej vrsti lutk, saj jim njihova uporaba ne pride v poštev, ker so lutke velike, težke za uporabo in po njihovem mnenju otrokom manj zanimive.

V empiričnem delu diplomske naloge smo si zastavili pet hipotez. Prva hipoteza govori, *da vse vzgojiteljice pri vzgojnem delu v skupini uporabljajo lutke. Lutke pri vzgojnem delu enako pogosto uporabljajo vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic.* To hipotezo lahko potrdimo, saj je iz Tabele 3 razvidno, da prav vse vzgojiteljice in pomočnice uporabljajo lutko pri svojem delu in se jim zdi njihova uporaba pomembna. Druga hipoteza, ki smo si jo zastavili, nam sporoča, *da vzgojiteljice in pomočnice z otroki le redko ustvarjajo lutkovne igre.* To hipotezo lahko potrdimo, saj je iz Tabele 10 razvidno, da 63,2 % vzgojiteljic in pomočnic redko ustvarja lutkovne igre z otroki. Tretja hipoteza predvideva, *da se jih vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic ne poslužujejo pri vzgojnem delu marionetam.* To hipotezo lahko potrdimo, saj je iz Tabele 6 razvidno, da se malo vzgojiteljic odloča za uporabo marionet pri svojem vzgojnem delu. Četrta hipoteza, ki smo si jo zastavili, govori, *da vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic redko ustvarjajo lutkovne igre z marionetami.* To hipotezo lahko zavržemo, saj je iz Tabele 11 razvidno, da večina vzgojiteljic, ki je odgovorilo na to vprašanje, nikoli ne ustvarja lutkovnih igr z marionetami.

Menimo, da je zelo pomembno, da se vzgojitelji dobro zavedamo, kako pomembna je uporaba lutke pri našem delu z otroki. Ker je lutka tesno povezana s potrebami otroka, otrok preko nje zadovoljuje socialne potrebe, pridobiva različna spoznanja na emocionalnem področju ter na področju motorike, hkrati pa si

razvija spretnosti in pridobiva izkušnje na ustvarjalnem, socialnem in spoznavnem področju.

Čeprav je raziskava pokazala, da so marionete zelo redko uporabljane v vzgojnih dejavnostih v vrtcu (manj so uporabljene le mimične lutke) , ne mislimo, da so manj pomembne pri delu. Problem je, kot smo dejali v tem, da je za njihovo spretno uporabo potrebno več znanja in spretnosti, kot pri večini drugih vrst lutk. Zato bi bilo morda dobro, da bi v okviru podiplomskega izobraževanja, v okviru društva, sekcij ali drugih oblik strokovnega izpopolnjevanja, organizirali tečaj za usposabljanje dela z marionetami.

5. LITERATURA

- Dubská, A, (1945): Czech Puppet Theatre over Centuries (An Outline of the History of Czech Puppeteering up to 1945). Praha, 1998, (English).
- Enciklopedija Slovenije (1992). Zv. 6. Ljubljana. Mladinska Knjiga.
- Hunt, T. in Renfo, N (1982). Puppetry In Early Childhood Education. [Lutkarstvo v zgodnjem razvojnem obdobju] Austin, Texas, Nancy Renfo Studios.
- Korošec, H (2002). Neverbalna komunikacija. V: Korošec, H., Majaron, E. (ur.) *Lutka iz vrtca v šolo: zbornik prispevkov iz teorije in prakse* (31–54). Ljubljana: Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani.
- Korošec, H. (2003). Lutke in gledališka igra kot oblika simbolne igre. V M. Resman (ur.), *Sodobna pedagogika 2*, (190–205). Ljubljana: Zveza društev pedagoških delavcev Slovenije.
- Korošec, H. (2005). Lutka – otrokov vsakdan v šoli. *Razredni pouk: revija Zavoda RS za šolstvo*, 7 (2), str. 35–41.
- Korošec, H. (2006). Kreativne dejavnosti z lutkami kot proces. V Barota, B. (ur.): *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška Fakulteta.
- Kroflič, R. (et.al) (2001): *Otrok v vrtcu: priročnik h Kurikulumu za vrtce*. Maribor: založba Obzorja Maribor.
- Kroflič, R. (2016): *Vzgojna vrednost estetske izkušnje (delovna verzija)*. Ljubljana: FF, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
- Lutkovno gledališče Ljubljana (2003): *Lutka*. Ljubljana.
- Majaron, E. (2002). *Lutka pri oblikovanju mladega človeka*. V: Korošec, H., Majaron, E. *lutka iz vrtca v šolo*. (str. 4–5) Ljubljana: Pedagoška fakulteta univerze v Ljubljani.
- Majaron, E. in Korošec, H. (2006). *Otrokovo ustvarjanje z lutkami*. V. Borota, B. idr. *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Koper: Univerza na Primorskem. Pedagoška fakulteta.

- Majaron, E. (2006). Čarobna moč lutke. V: Borota, B., Geršak, V., Korošec, v. in Majaron, E. (ur.), *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk* (str. 97–120). Koper: pedagoška fakulteta.
- Medveš, Z. (2018): Vzgoja med etičnim diskurzom in zdravo pametjo. *Sodobna pedagogika*, št. 1, str. 44–69.
- Musek, J. (1988): *Teorije osebnosti*. Ljubljana, Univerza v Ljubljani.
- Ogulin, R. (2007). Lutka v šoli. *Vzgojiteljica: revija za dobro prakso v šoli*, 9 (5), str. 27–29.
- Pajnič, A. (2015). *Lutka kot motivacijsko sredstvo za učenje tujega jezika*. Diplomsko delo: Ljubljana
- Pogačnik, A. (ur. Ponatisa). (2008). *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: DZS.
- Resman, M. (1998): Posebnosti svetovalnega dela v vrtcih oziroma zgodnje-otroškem obdobju. *Sodobna pedagogika* 1, str 27.
- Rutar, S., Štemberger, T. (2018): Med manipulacijo in participacijo otrok v vrtcih: ocena vzgojiteljev in pomočnikov vzgojiteljev. *Sodobna pedagogika*, št.1, str. 28–43.
- Sitar, J. (2008) *Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje*. V N. Požar Matijašič, N. Bucik (ur.), *Kultura in umetnost v izobraževanju – popotnica 21. Stoletja* (str. 129 - 137). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Šinko, S. (2009). *Lutkovne tehnike v vrtcu*. (Pridobljeno: 24. 6. 2018, iz spletne strani Pedagoške fakultete Maribor).
- Tratnik, I. (2002). *Uporaba lutke pri vzgojno- izobraževalnem delu s predšolskimi otroki*. Univerza v Ljubljani, Diplomsko delo.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije* (str. 44–48): Ljubljana.
- Varl, B. (1995a). *Moje lutke 1: Lutke na palici*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995b). *Moje lutke 2: Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristej.
- Varl, B. (1995–1998). *Moje lutke*. Šentilj, Aristej.

Priloga:

ANKETNI VRAŠALNIK

Spoštovani vzgojitelj, spoštovana vzgojiteljica!

Sem Nuša Ajlec, absolventka na Pedagoški fakulteti v Mariboru, smer predšolska vzgoja, in pišem diplomsko nalogo z naslovom »Marionete v vrtcu«. Z anketnim vprašalnikom, ki je pred vami, bi pridobila pomembne podatke za svojo raziskavo v diplomskem delu, zato Vas vljudno prosim, da si vzamete nekaj minut časa in odgovorite na zastavljena vprašanja. Anketa je anonimna, rezultate ankete pa bom uporabila izključno za izdelavo diplomskega dela.

Za sodelovanje se Vam že vnaprej zahvaljujem.

Nuša Ajlec

Navodilo: Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.

Vaše delovno mesto:

- a) Vzgojiteljica predšolskih otrok.
- b) Pomočnica vzgojiteljice predšolskih otrok.

1. V kateri starostni skupini poteka Vaše delo?

- a) Skupina prvega starostnega obdobja (1–3 let).
- b) Skupina drugega starostnega obdobja (3–6 let).

2. Menite, da je uporaba lutke pri Vašem delu pomembna?

a) Da.

b) Ne.

3. V katerem starostnem obdobju Vam lutke bolj pridejo v uporabo?

a) 1. starostno obdobje.

b) 2. starostno obdobje.

c) Pri obeh starostnih obdobjih.

4. Katere vrste lutk se poslužujete – jih uporabljate pri svojem delu? (možnih je več odgovorov)

a) Ročne lutke.

b) Prstne lutke.

c) Senčne lutke.

d) Mimične lutke.

e) Lutke na palici.

f) Ploske lutke.

g) Lutke na nitkah (marionete).

5. Ali pri Vašem delu uporabljate lutke marionete?

a) Da.

b) Ne.

5.1. Če ste pri vprašanju številka 5 obkrožili odgovor b, napišite, zakaj lutk marionet ne uporabljate pri svojem delu.

- a) Lutke marionete so težke za izdelavo.
- b) Lutke marionete težje uporabljam pri dejavnostih.
- c) Lutke marionete mi niso všeč.
- d) Delo z marionetami mi je manj poznano.

5.2. Če ste pri vprašanju številka 5 obkrožili odgovor a, napišite, kako pogosto uporabljate lutke marionete pri svojem delu.

- a) Zelo pogosto.
- b) Pogosto.
- c) Redko.

6. Če marionete uporabljate pri svojem delu, napišite, kako jih uporabljate.

- a) Za motivacijo.
- b) Za lutkovne predstave vzgojiteljic.
- c) Za izdelavo lutk z otroki.
- d) Za lutkovne igre z otroki.

7. Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre?

- a) Pogosto.

b) Redko.

c) Nikoli.

8. Kako pogosto z otroki ustvarjate lutkovne igre z marionetami?

a) Pogosto.

b) Redko.

c) Nikoli.

9. Ali imajo otroci v lutkovnem kotičku (v kolikor ga imate), možnost uporabe lutk marionet?

a) Vedno.

b) Redko.

c) Nikoli.

9.1. Če ste pri vprašanju števila 9 obkrožili odgovor b ali c, prosim napišite, zakaj otrokom ni omogočena možnost uporabe lutk marionet.

a) Lutke so mi vzele veliko časa za izdelavo in ne želim, da bi se poškodovala.

b) Lutke so prevelike za lutkovni kotiček.

c) Otroci se v lutkovnem kotičku raje igrajo z drugimi lutkami.

9.2. Če ste pri vprašanju števila 9 obkrožili odgovor a, napišite, iz česa jih izdelujete (možnih je več odgovorov).

a) Izdelujem/o jih iz odpadnega materiala (papir, plastenke ...).

b) Izdelujem/o jih iz blaga.

c) Izdelujem/o jih iz lesa.

9.3. Če ste pri vprašanju števila 9, obkrožili odgovor a, napišite, na kaj jih obešate (možnih je več odgovorov).

a) Obešam/o jih na nitke.

b) Obešam/o jih na žice.

c) Obešam/o jih na lesene palice.